

Pas op voor het Europisme!

Het internationalisme van de sociaal-democratie is meer *alive and kicking* dan sommigen denken. Het schuilt onder meer in de netwerken die Europese sociaal-democratische denktanks er steeds intensiever op nahouden. Die netwerken bieden een levendig platform voor de uitwisseling van ideeën en nationale ervaringen over de grenzen heen. De Wiardi Beckman Stichting is een actieve deelnemer en was in november 2005 mede-organisator van twee internationale ontmoetingen over ‘hoe nu verder met het post-referendum Europa?’.

De eerste bijeenkomst maakte deel uit van de *magical mystery tour* die het Britse Policy Network met zijn continentaal-Europese partners organiseert in een aantal Europese hoofdsteden (zie www.policynetwork.com). Behalve Londen, Rome, Parijs en Boedapest werd ook Amsterdam aangedaan. In het kader van het Britse voorzitterschap van de EU stond op deze bijeenkomsten het Europees Sociaal Model centraal. ‘Bestaat er wel zo’n model?’, vroeg de Britse socioloog Anthony Giddens, de initiator van het debat, zich af. En hoe sociaal is het, gelet op de hoge werkloosheidspercentages in landen als Duitsland en Frankrijk? Hoe stevig staat Europa in zijn schoenen in de huidige internationale economische concurrentieslag?

4 Policy Network vroeg een groep wetenschappers uit uiteenlopende landen daarover hun licht te laten schijnen — uit Nederland onder anderen Luc Soete, René Cuperus en Anton Hemerijck. Deze laatste hield — geïnspireerd door het werk van Esping Andersen — een krachtig pleidooi voor modernisering van de verzorgingsstaat. In plaats van een Keynesiaanse, vraaggestuurde verzorgingsstaat hebben we een meer effectieve, aanbodgestuurde verzorgingsstaat nodig, die mensen in staat stelt een actieve bijdrage aan de

maatschappij te leveren, de combinatie van werk en gezinsleven mogelijk maakt en daarmee een hoofddoelstelling van de welvaartsstaat, volledige werkgelegenheid, dichterbij brengt.

De Duitse politicoloog Wolfgang Merkel liet tijdens de publieke bijeenkomst in de Amsterdamse Balie zien hoe verschillend de hervormingsstrategieën zijn die Europese sociaal-democraten hebben gevolgd om hun welvaartsstaten aan te passen aan de eisen van de huidige tijd. Merkel heeft een typologie van drie soorten strategieën gemaakt:

- > oude doelstellingen en oude instrumenten (Frankrijk, Duitsland)
- > nieuwe doelstellingen, oude instrumenten (Scandinavië)
- > nieuwe doelstellingen met nieuwe instrumenten (Verenigd Koninkrijk, Nederland).

Het tweede type strategie werkt, als het gaat om de sociale rechtvaardigheid van de uitkomsten, het best; het eerste het slechtst.

Het aardige aan de door Policy Network gevolgde aanpak is dat niet alleen de nationale verschillen in beleid — en in mate van succes — zichtbaar worden, maar dat ook de rol van de Europese Unie nauwkeuriger in kaart kan worden gebracht. Op sommige terreinen kan Europa een belangrijke stimulans bieden (economische groei door verdergaande marktintegratie), op andere is vooral het nationale beleidsniveau doorslaggevend (ondernemerschap en produktiviteit), zoals ook de Nederlandse econoom Paul Tang in Amsterdam liet zien.

Later in november kwam een groot aantal wetenschappers en politici uit vrijwel alle landen van de Europese Unie in Wenen bijeen op een door het *Forum Scholars for European Social Democracy*, een mede door de WBS opgericht internationaal denktank-netwerk, om te debatteren over ‘Europe: a global player?’. Het vraagteken stond er niet voor niets. Na het Franse en Nederlandse ‘nee’ van de meerderheid van de bevolking tegen het Europese Constitutionele Verdrag, is het Europese project

INTERVENTIE

iets minder vanzelfsprekend geworden — althans, dat dachten de organisatoren. Hun opvatting werd onder meer gedeeld door *International Herald Tribune*-commentator William Pfaff, die een groot realisme aan de dag legde over de actuele situatie in Europa.

Interessant was de frontale clash met een aantal sociaal-democratische Europarlementariërs uit landen die geen referendum hebben gehouden over de Europese constitutie. Bij hen geen spoor van twijfel over doelstellingen, route en vormgeving van het Europese project. Zoals in tal van nationale lidstaten een nieuw nationalisme in de plaats lijkt te komen van de oude politieke tegenstellingen, zo heeft bij hen de sociaal-democratische oriëntatie geheel en al plaatsgemaakt voor het Europisme. Wat is het Europisme? Dat is de ideologie die voorschrijft dat alles wat Europa en de Europese Unie aankleeft moet worden toegejuicht. Ja, dat elke kritiek op Europa, op de integratie, op de Europese instellingen bloedlink is, omdat ze het draagvlak voor de Europese eenwording ondermijnt. Het Europisme stelt: er is maar één Europa, één Europese Unie, één vorm, één route, één manier van Europese integratie. Men is Europa-gezind of men is nationalist; men is voor de door de EU gegarandeerde vrede en welvaart of men is daartegen. Geen keuzes, geen nuances, geen opties. Zwart of wit. Grijstinten verboden. Dat is het Europisme; zeg maar het Europa-klimaat in Nederland van vóór het referendum.

Het was op die Weense conferentie in het spiksplinternieuwe conferentiecentrum van het Dr. Karl Renner Institut dat we slaags raakten met een paar volbloed Europisten. Hun gemeenschappelijke achtergrond: zij, een Oostenrijkse en een Pool, waren niet geconfronteerd met een referendum over de Europese constitutie, noch met een serieus debat in hun bevolking daarover. Zij deden net of hun neus bloedde. Alsof er helemaal geen nee was gezegd door twee halve bevolkingen van twee Europese lidstaten. Alsof men in Europa niet heimelijk blij is met de reflectie op de Europese fundamenten die het Franse en Nederlandse nee hebben afgedwongen. Nee, deze Europarlementariërs beweerden doodleuk dat de Europese Grondwet

onverkort moet worden geratificeerd en ingevoerd. Er is geen andere weg dan burgers het beter uitleggen, met de Fransen en Nederlanders een speciale regeling uitonderhandelen en dat is het dan.

Onze ervaring in Wenen leert ons één ding: het is hoognodig het debat over de toekomst van Europa binnen de Europese sociaal-democratie voort te zetten. Het Europisme is een even pover antwoord op de vraagstukken waarmee Europa wordt geconfronteerd als een kortzichtig nationalisme.

FRANS BECKER & RENÉ CUPERUS

Medewerkers WBS

Burgers verstandiger dan economen

Na jaren van op zijn best half geslaagde en soms ronduit mislukte privatiserings- en marktwerkingsoperaties — loodswezen, taxi's, notarissen, kabelnetwerken, elektriciteit — is nu eindelijk de schuldige gevonden: de consument. Deze gedraagt zich niet zoals hij zich zou moeten gedragen, zo bleek onlangs uit onderzoek van het Centraal Planbureau (*Switch on the competition: causes, consequences and policy implications of consumer switching costs*). Consumenten stappen niet massaal over naar een goedkoper ziekenfonds of een voordeliger stroomleverancier, zoals ze volgens het economieboekje zouden moeten doen. 'Hebben ze eindelijk keuzevrijheid, maken ze er geen gebruik van', verzuchtte een woordvoerder van de toezichthouder op het elektriciteitswezen in *de Volkskrant*. Zo dreigt marktwerking alsnog te mislukken doordat de consument het vertikt om als scherprechter op te treden in de concurrentiestrijd tussen de marktpartijen. Alleen als de consument rationeeler gaat handelen, kan marktwerking alsnog een succes worden, zo was de teneur van diverse commentaren.

Deze redenering gaat echter mank aan twee discutabele veronderstellingen. Allereerst de veronderstelling dat het goed zou zijn als de burger zich rationeel gedraagt, dat wil zeg-